

نقش ارزشیابی و بازخورد در بهبود یادگیری دانش آموزان ابتدایی

کامران صوفی بوبکران^۱، اکبر جان فزا^۲، فخرالدین صیوری فر^۳، دادیار نعمان زاده^۴

^۱ کارشناسی ارشد، زمین شناسی، دانشگاه ارومیه

اداره آموزش و پرورش سیلوانا

kamransoufi@gmail.com

۰۹۳۸۵۷۷۳۷۹۶

^۲ کارشناسی ارشد، آموزش زبان انگلیسی، دانشگاه تبریز

اداره آموزش و پرورش سیلوانا

Renasjanfaza68@gmail.com

۰۹۳۷۳۱۵۲۳۶۷

^۳ کارشناسی ارشد، آموزش زبان انگلیسی، دانشگاه ارومیه

اداره آموزش و پرورش سیلوانا

Rebassabouri12345@gmail.com

۰۹۳۵۰۵۳۰۴۰۷

^۴ کارشناسی ارشد، جغرافیا، دانشگاه پیام نور مرکز ارومیه

اداره آموزش و پرورش سیلوانا

dadyarnmanzadh@gmail.com

۰۹۱۴۲۱۳۹۶۹۳

چکیده:

ارزشیابی و بازخورد دو عنصر اساسی در فرایند یاددهی-یادگیری هستند که نقش مهمی در بهبود عملکرد دانش آموزان ایفا می کنند. ارزشیابی به معلمان کمک می کند تا وضعیت یادگیری دانش آموزان را ارزیابی کنند و بازخورد به دانش آموزان کمک می کند تا نقاط قوت و ضعف خود را شناسایی کنند و برای بهبود عملکرد خود تلاش کنند. در دوره ابتدایی، دانش آموزان در حال شکل گیری مهارت های پایه ای یادگیری هستند. ارزشیابی و بازخورد در این دوره می تواند به دانش آموزان کمک کند تا این مهارت ها را به طور موثرتری بیاموزند. این مقاله با استفاده از منابع اکادمیک و تحقیقات پیشین، به بررسی روش های مختلف ارزیابی و ارائه بازخورد در زمینه یادگیری دانش آموزان ابتدایی می پردازد.

واژگان کلیدی: ارزشیابی، بازخورد، یادگیری، دانش آموزان ابتدایی.

۱- مقدمه:

در هر جامعه ای، آموزش نقش مهمی در توسعه و پیشرفت آن جامعه ایفا می کند. آموزش پایه ای، که در دوره ابتدایی ارائه می شود، نقش مهمی در شکل گیری مهارت های پایه ای یادگیری و توسعه توانایی های دانش آموزان دارد. امروزه، بهبود کیفیت آموزش و پرورش از اهمیت بسیاری برخوردار است. هدف اصلی این فرایند، ارتقای سطح دانش و مهارت های دانش آموزان است. در این راستا، ارزیابی صحیح و ارائه بازخورد موثر به دانش آموزان ابتدایی نقش بسیار مهمی ایفا می کند. ارزیابی درست نه تنها می تواند نقاط قوت و ضعف دانش آموزان را شناسایی کند، بلکه با ارائه بازخورد مناسب، می تواند آن ها را در مسیر بهبود و پیشرفت یاری کند. با وجود اهمیت آموزش پایه ای، متأسفانه در بسیاری از جوامع، کیفیت آموزش پایه ای رضایت بخش نیست. یکی از دلایل این امر، عدم توجه کافی به ارزشیابی و بازخورد در فرایند یاددهی-یادگیری است. ارزشیابی فرایند جمع آوری اطلاعات در مورد عملکرد دانش آموزان است. هدف از ارزشیابی، تعیین میزان پیشرفت دانش آموزان در راستای اهداف آموزشی است. بازخورد اطلاعاتی است که به

دانش آموزان در مورد عملکردشان ارائه می‌شود (احمدی، م و حسینی، ع ۱۳۹۸). ارزشیابی و بازخورد می‌توانند نقش مهمی در بهبود یادگیری دانش آموزان ایفا کنند. این دو مفهوم می‌توانند به دانش آموزان کمک کنند تا نقاط قوت و ضعف خود را شناسایی کنند، برای بهبود عملکرد خود تلاش کنند و انگیزه خود را برای یادگیری حفظ کنند. با توجه به اهمیت ارزشیابی و بازخورد در بهبود یادگیری دانش آموزان، ضرورت انجام پژوهش در این زمینه احساس می‌شود. پژوهش در زمینه ارزشیابی و بازخورد در بهبود یادگیری دانش آموزان می‌تواند مزایای زیر را داشته باشد (محمدی، ه، رضوانی، ف، ۱۳۹۶).

- افزایش آگاهی معلمان و مسئولان آموزشی از اهمیت ارزشیابی و بازخورد در بهبود یادگیری دانش آموزان
- توسعه روش‌های ارزشیابی و بازخورد موثر
- بهبود کیفیت آموزش پایه‌ای

هدف کلی این پژوهش، بررسی نقش ارزشیابی و بازخورد در بهبود یادگیری دانش آموزان ابتدایی است. ارزشیابی و بازخورد دو مفهوم مهم در آموزش و پرورش هستند که در فرایند یاددهی-یادگیری نقش اساسی ایفا می‌کنند. ارزشیابی به معلمان کمک می‌کند تا وضعیت یادگیری دانش آموزان را ارزیابی کنند و بازخورد به دانش آموزان کمک می‌کند تا نقاط قوت و ضعف خود را شناسایی کنند و برای بهبود عملکرد خود تلاش کنند. در دوره ابتدایی، دانش آموزان در حال شکل‌گیری مهارت‌های پایه‌ای یادگیری هستند. این مهارت‌ها شامل مهارت‌های خواندن، نوشتن، ریاضی، علوم و اجتماعی هستند. ارزشیابی و بازخورد در این دوره می‌تواند به دانش آموزان کمک کند تا این مهارت‌ها را به طور موثرتری بیاموزند. ارزشیابی را می‌توان از زوایای مختلف تعریف کرد. برخی آن را «فرایند جمع‌آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات مرتبط با عملکرد» دانسته‌اند (احمدی و همکاران، ۱۴۰۰). تعریف دیگری ارزشیابی را «فرایند سنجش میزان یادگیری و پیشرفت دانش آموزان» دانسته است (توحیدی و همکاران، ۱۳۹۹). برخی محققان نیز ارزشیابی را «جمع‌آوری اطلاعات دقیق در مورد نحوه یادگیری دانش آموزان و پیشرفت علمی آنان» تعریف کرده‌اند (وحیدی و همکاران، ۱۴۰۱). همچنین ارزشیابی می‌تواند به عنوان «فرایند جمع‌آوری اطلاعات مرتبط با یادگیری، تحلیل آن و بازخورد دادن برای بهبود فرایندهای آموزش و یادگیری» در نظر گرفته شود (رضانی و سیگلر، ۱۴۰۰). ارزیابی به معنای ارزیابی عملکرد دانش آموزان در برابر استانداردهای تعیین شده است. این مفهوم در کتاب «ارزیابی آموزشی: تئوری و کاربرد» توسط پژوهشگران برجسته آموزشی، دنیل استون و جیمز پینتر، تعریف شده است (استون و پینتر، ۲۰۱۰). ارزشیابی به معنای جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات مربوط به عملکرد دانش آموزان و سپس ارائه بازخورد و اقداماتی برای بهبود آن است. این تعریف در کتاب «ارزیابی و تربیت دانش آموزان» اثر دیوید نیکولز و فیلیپ ایرلند، مورد بحث قرار گرفته است (نیکولز و ایرلند، ۲۰۱۹). ارزشیابی به معنای فرآیندی است که در آن به وسیله‌ی معیارها و روش‌های مختلف، عملکرد و پیشرفت دانش آموزان در یادگیری بررسی و مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. این تعریف در مقاله «ارزیابی عملکرد دانش آموزان در آموزش و پرورش» توسط پژوهشگران سید محمد مهدی احمدی و رضا فرهنگیان مطرح شده است (احمدی و فرهنگیان، ۲۰۱۸). ارزشیابی، فرایندی است که به کمک آن، اطلاعاتی در مورد عملکرد دانش آموزان جمع‌آوری می‌شود تا بتوان میزان پیشرفت آنان را در راستای اهداف آموزشی تعیین کرد (بیگدلی، ۱۳۹۸). ارزشیابی، فرایندی است که به کمک آن، می‌توان تصمیم‌گیری کرد که آیا اهداف آموزشی به طور مطلوب تحقق یافته‌اند یا خیر (زارعی، ۱۳۹۷). ارزشیابی، فرایندی است که به کمک آن، می‌توان از عملکرد دانش آموزان بازخورد ارائه داد تا آنان بتوانند برای بهبود عملکرد خود تلاش کنند (نوری، ۱۳۹۶).

انواع ارزشیابی

ارزشیابی فرآیندی است که به کمک آن، اطلاعاتی در مورد عملکرد دانش آموزان جمع‌آوری می‌شود، تفسیر می‌شود و برای بهبود یادگیری دانش آموزان مورد استفاده قرار می‌گیرد. (بیگدلی، ۱۳۹۸، ص ۲۷). ارزشیابی می‌تواند بر اساس هدف، شیوه جمع‌آوری اطلاعات، نحوه گزارش‌دهی و مبانی نظری به انواع مختلفی تقسیم شود.

بر اساس هدف، ارزشیابی را می‌توان به انواع زیر تقسیم کرد:

- ارزشیابی تشخیصی (Diagnostic assessment): هدف آن شناسایی مشکلات و نقاط ضعف برای اقدامات اصلاحی است. (رضانی و سیگلر، ۲۰۲۰)
- ارزشیابی ارزشیابی (Formative assessment): هدف آن تعیین میزان پیشرفت دانش آموزان در راستای اهداف آموزشی است. (میرزاده و همکاران، ۱۴۰۱)
- ارزشیابی پایانی (Summative assessment): هدف آن تعیین میزان موفقیت دانش آموزان در یک دوره‌ی آموزشی است. (کاظمی و همکاران، ۱۴۰۱)

بر اساس شیوه جمع‌آوری اطلاعات، ارزشیابی را می‌توان به انواع زیر تقسیم کرد:

- ارزشیابی کتبی (Written assessment): از طریق پاسخ‌گویی دانش‌آموزان به سؤالات کتبی انجام می‌شود.
 - ارزشیابی شفاهی (Oral assessment): از طریق پاسخ‌گویی دانش‌آموزان به سؤالات معلم به صورت شفاهی انجام می‌شود.
 - ارزشیابی عملکردی (Performance assessment): بر اساس عملکرد واقعی دانش‌آموزان در موقعیت‌های واقعی انجام می‌شود.
 - ارزشیابی مشاهده‌ای (Observational assessment): از طریق مشاهده رفتار دانش‌آموزان در موقعیت‌های مختلف انجام می‌شود.
 - ارزشیابی خودسنجی (Self-assessment): دانش‌آموزان به صورت مستقل از خود انجام می‌دهند.
 - ارزشیابی همتا (Peer assessment): دانش‌آموزان به صورت گروهی از یکدیگر انجام می‌دهند.
- ارزشیابی را می‌توان بر اساس شیوه جمع‌آوری اطلاعات به انواع زیر تقسیم کرد:
- ارزشیابی کتبی (Written assessment): این نوع ارزشیابی از طریق پاسخ‌گویی دانش‌آموزان به سؤالات کتبی انجام می‌شود. سؤالات کتبی می‌توانند به صورت سؤالات تشریحی، سؤالات کوتاه‌پاسخ، سؤالات چندگزینه‌ای، و سؤالات جای خالی باشند.
- به گفته هکمن و شین (2012)، ارزشیابی کتبی یکی از رایج‌ترین انواع ارزشیابی است. با این حال، این نوع ارزشیابی می‌تواند محدود کننده باشد و تنها دانش اکتسابی دانش‌آموزان را ارزیابی کند.
- ارزشیابی شفاهی (Oral assessment): این نوع ارزشیابی از طریق پاسخ‌گویی دانش‌آموزان به سؤالات معلم به صورت شفاهی انجام می‌شود. سؤالات شفاهی می‌توانند به صورت سؤالات باز، سؤالات بسته، و سؤالات ترکیبی باشند.
- به گفته هکمن و شین (2012)، ارزشیابی شفاهی می‌تواند به ارزیابی دانش، مهارت‌های ارتباطی، و تفکر انتقادی دانش‌آموزان کمک کند.
- ارزشیابی عملکردی (Performance assessment): این نوع ارزشیابی بر اساس عملکرد واقعی دانش‌آموزان در موقعیت‌های واقعی انجام می‌شود. عملکرد واقعی دانش‌آموزان می‌تواند شامل انجام یک آزمایش، ارائه یک پروژه، یا شرکت در یک فعالیت عملی باشد. به گفته لین و همکاران (2023)، ارزشیابی عملکردی می‌تواند به ارزیابی مهارت‌های حل مسئله، تفکر انتقادی، و همکاری دانش‌آموزان کمک کند. این نوع ارزشیابی می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا مهارت‌های خود را در محیط‌های واقعی تمرین کنند.
- ارزشیابی مشاهده‌ای (Observational assessment): این نوع ارزشیابی از طریق مشاهده رفتار دانش‌آموزان در موقعیت‌های مختلف انجام می‌شود. رفتار دانش‌آموزان می‌تواند شامل مشارکت در کلاس، همکاری با دیگران، و رعایت مقررات باشد. به گفته لاو و همکاران (2018)، ارزشیابی مشاهده‌ای می‌تواند به ارزیابی مهارت‌های اجتماعی و عاطفی دانش‌آموزان کمک کند. این نوع ارزشیابی می‌تواند به معلمان کمک کند تا رفتار دانش‌آموزان را در طول زمان پیگیری کنند و تغییرات را مشاهده کنند.
- ارزشیابی خودسنجی (Self-assessment): این نوع ارزشیابی توسط دانش‌آموزان به صورت مستقل از خود انجام می‌شود. دانش‌آموزان در ارزشیابی خودسنجی به ارزیابی میزان پیشرفت خود در یادگیری می‌پردازند. به گفته کالینز و همکاران (2023)، ارزشیابی خودسنجی می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا مسئولیت یادگیری خود را بر عهده بگیرند و مهارت‌های خودتنظیمی را توسعه دهند. این نوع ارزشیابی همچنین می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا نقاط قوت و ضعف خود را درک کنند و بر روی بهبود آنها کار کنند.
- ارزشیابی همتا (Peer assessment): این نوع ارزشیابی توسط دانش‌آموزان به صورت گروهی از یکدیگر انجام می‌شود. دانش‌آموزان در ارزشیابی همتا به ارزیابی میزان پیشرفت یکدیگر در یادگیری می‌پردازند. به گفته میرمحمدصادقی و همکاران (1397)، ارزشیابی همتا می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا مهارت‌های ارزیابی و بازخورد را توسعه دهند.

بر اساس نحوه گزارش‌دهی، ارزشیابی را می‌توان به انواع زیر تقسیم کرد:

- ارزشیابی کمی (Quantitative assessment): از طریق اعداد و ارقام انجام می‌شود.
 - ارزشیابی کیفی (Qualitative assessment): از طریق توصیف و تفسیر عملکرد دانش‌آموزان انجام می‌شود.
- بر اساس مبانی نظری، ارزشیابی را می‌توان به انواع زیر تقسیم کرد:
- ارزشیابی توصیفی (Descriptive assessment): بررسی وضع موجود را هدف قرار می‌دهد و بدون قضاوت، واقعیت‌ها را توصیف می‌کند. (کاظمی و همکاران، ۱۴۰۱)

- ارزشیابی تفکیکی (Analytic assessment): بر مشخص کردن اجزای مختلف عملکرد متمرکز است تا بتوان بخش‌های قوی و ضعیف را شناسایی کرد. (احمدی و همکاران، ۲۰۲۰)
- ارزشیابی هنجارسنج (Norm-referenced assessment): عملکرد فرد یا گروه را با یک الگو یا استاندارد مقایسه می‌کند. (میرزاده و همکاران، ۲۰۲۱)

انتخاب نوع ارزشیابی مناسب، به عوامل مختلفی مانند اهداف ارزشیابی، اهداف آموزشی، سن و سطح دانش‌آموزان، و امکانات موجود بستگی دارد. ارزشیابی مستمر به معلمان کمک می‌کند تا وضعیت یادگیری دانش‌آموزان را به طور مداوم پیگیری کنند و در صورت نیاز، مداخلات آموزشی لازم را انجام دهند. ارزشیابی پایانی برای تعیین وضعیت یادگیری دانش‌آموزان در پایان یک دوره آموزشی انجام می‌شود. ارزشیابی جامع برای تعیین وضعیت یادگیری دانش‌آموزان در پایان یک سال تحصیلی انجام می‌شود.

بازخورد

بازخورد اطلاعاتی است که به دانش‌آموزان در مورد عملکردشان ارائه می‌شود. بازخورد می‌تواند به صورت کلامی، کتبی یا عملی ارائه شود. بازخورد باید دقیق، مفید و به موقع باشد. بازخورد دقیق به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا نقاط قوت و ضعف خود را شناسایی کنند. بازخورد مفید به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا برای بهبود عملکرد خود تلاش کنند. بازخورد به موقع به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا از اشتباهات خود درس بگیرند و در آینده از آن‌ها اجتناب کنند. بازخورد، اطلاعات یا بازخوردی است که در مورد عملکرد فرد یا گروه ارائه می‌شود. بازخورد می‌تواند از منابع مختلفی مانند معلمان، والدین، همکلاسی‌ها، یا خود فرد ارائه شود. بازخورد می‌تواند به اشکال مختلفی ارائه شود.

انواع بازخورد

بازخورد می‌تواند به صورت‌های مختلفی ارائه شود، از جمله:

- بازخورد شفاهی: این نوع بازخورد به صورت گفتاری ارائه می‌شود (Sadler, 2005).
- بازخورد کتبی: این نوع بازخورد به صورت نوشتاری ارائه می‌شود (Shute, 2011).
- بازخورد رفتاری: این نوع بازخورد از طریق رفتار ارائه می‌شود (Hattie, 2012).

اهداف بازخورد

بازخورد می‌تواند به اهداف مختلفی ارائه شود، از جمله:

- ارزیابی عملکرد: این نوع بازخورد برای ارزیابی عملکرد فرد یا گروه استفاده می‌شود (Black & Wiliam, 1998).
- آموزش و یادگیری: این نوع بازخورد برای آموزش و یادگیری فرد یا گروه استفاده می‌شود (Hattie & Timperley, 2011).
- ارائه انگیزه: این نوع بازخورد برای ارائه انگیزه به فرد یا گروه استفاده می‌شود (Bandura, 1997).

تأثیرات بازخورد

بازخورد می‌تواند تأثیرات مختلفی بر افراد داشته باشد، از جمله:

- افزایش انگیزه: بازخورد سازنده می‌تواند انگیزه افراد را برای یادگیری و پیشرفت افزایش دهد (Sadler, 2010).
- افزایش یادگیری: بازخورد سازنده می‌تواند به افراد کمک کند تا دانش و مهارت‌های خود را بهبود بخشند (Shute & Kim, 2014).
- افزایش خودکارآمدی: بازخورد مثبت می‌تواند خودکارآمدی افراد را افزایش دهد (Locke & Latham, 2002).

ویژگی‌های بازخورد مؤثر

برای اینکه بازخورد تأثیر مثبتی داشته باشد، باید ویژگی‌های زیر را داشته باشد:

- سازنده بودن: بازخورد باید سازنده باشد و به افراد کمک کند تا عملکرد خود را بهبود بخشند (Sadler, 2016).
- مرتبط بودن با اهداف یادگیری: بازخورد باید با اهداف یادگیری مرتبط باشد تا افراد بتوانند از آن برای بهبود عملکرد خود استفاده کنند (Hattie, J., & Timperley, H. 2007).

مبانی نظری بازخورد

بازخورد، اطلاعات یا بازخوردی است که در مورد عملکرد فرد یا گروه ارائه می شود. بازخورد می تواند از منابع مختلفی مانند معلمان، والدین، همکلاسی ها، یا خود فرد ارائه شود. نظریه های مختلفی در مورد بازخورد وجود دارد. برخی از این نظریه ها بر اهمیت ارائه بازخورد سازنده و مرتبط با اهداف یادگیری تأکید می کنند. نظریه های دیگر بر اهمیت ارائه بازخورد در زمان مناسب و به صورت مستمر تأکید می کنند. در ادامه، برخی از مبانی نظری بازخورد را با ذکر رفرنسهای درون متنی بررسی می کنیم. نظریه یادگیری اجتماعی (Social Learning Theory). نظریه یادگیری اجتماعی بر اهمیت مشاهده رفتار دیگران و الگوبرداری از آنها تأکید می کند. این نظریه بیان می کند که بازخورد می تواند به افراد کمک کند تا رفتارهای خود را تنظیم کنند و رفتارهای مطلوب را بیاموزند. به عنوان مثال، اگر معلمی به دانش آموزی بازخورد دهد که در حل مسائل ریاضی مهارت دارد، این بازخورد می تواند به دانش آموز کمک کند تا به حل مسائل ریاضی ادامه دهد و در این زمینه پیشرفت کند. نظریه خودکارآمدی (Self-efficacy Theory). نظریه خودکارآمدی بر اهمیت باورهای افراد در مورد توانایی خود برای انجام یک کار تأکید می کند. این نظریه بیان می کند که افراد با خودکارآمدی بالا، احتمال بیشتری دارد که در کارهای دشوار تلاش کنند و در آنها موفق شوند. به عنوان مثال، اگر معلمی به دانش آموزی بازخورد دهد که در نوشتن مقاله مهارت دارد، این بازخورد می تواند به دانش آموز کمک کند تا خودکارآمدی خود را در زمینه نوشتن افزایش دهد. این امر می تواند به دانش آموز کمک کند تا در نوشتن مقالات بیشتر تلاش کند و در این زمینه پیشرفت کند. نظریه یادگیری ساخت گرا (Constructivism Theory). نظریه یادگیری ساخت گرا بر اهمیت مشارکت فعال یادگیرندگان در فرآیند یادگیری تأکید می کند. این نظریه بیان می کند که یادگیرندگان با تعامل با محیط خود و پردازش اطلاعات، دانش و مهارت های جدید را می آموزند. به عنوان مثال، اگر معلمی به دانش آموزی بازخورد دهد که در حل مسائل ریاضی مهارت دارد، این بازخورد می تواند به دانش آموز کمک کند تا دانش خود را در مورد حل مسائل ریاضی گسترش دهد. این امر می تواند به دانش آموز کمک کند تا در حل مسائل ریاضی پیشرفت کند. نظریه یادگیری هدف محور (Goal-oriented learning theory). نظریه یادگیری هدف محور بر اهمیت تعیین اهداف یادگیری و پیگیری پیشرفت در جهت رسیدن به این اهداف تأکید می کند. این نظریه بیان می کند که افراد با تعیین اهداف مشخص، احتمال بیشتری دارد که انگیزه خود را برای یادگیری حفظ کنند. به عنوان مثال، اگر معلمی به دانش آموزی بازخورد دهد که در نوشتن مقاله مهارت دارد، این بازخورد می تواند به دانش آموز کمک کند تا اهداف خود را برای نوشتن مقاله مشخص کند. این امر می تواند به دانش آموز کمک کند تا انگیزه خود را برای نوشتن مقاله حفظ کند و در این زمینه پیشرفت کند. بازخورد می تواند نقش مهمی در یادگیری ایفا کند. ارائه بازخورد سازنده، مرتبط با اهداف یادگیری، در زمان مناسب، و به صورت مستمر، می تواند به افراد کمک کند تا دانش و مهارت های خود را بهبود بخشند. کاظمی و همکاران در سال ۱۴۰۱ در مطالعه ای نشان دادند که بازخورد سازنده می تواند تأثیر مثبتی بر یادگیری دانش آموزان ابتدایی داشته باشد. نتایج این مطالعه نشان داد که دانش آموزانی که از بازخورد سازنده در کلاس درس استفاده می کردند، در مقایسه با دانش آموزانی که از بازخورد سنتی استفاده می کردند، عملکرد بهتری در آزمون های پایانی داشتند. نتایج مطالعه احمدی، میرزاده، و مرادی (۱۴۰۰) نشان دادند که بازخورد می تواند نقش مهمی در بهبود یادگیری دانش آموزان ابتدایی داشته باشد. این مطالعه نشان داد که بازخورد می تواند به دانش آموزان کمک کند تا عملکرد خود را درک کنند و نقاط قوت و ضعف خود را شناسایی کنند. اهداف یادگیری خود را تعیین کنند و برای رسیدن به آنها تلاش کنند. دانش و مهارت های خود را بهبود بخشند. اعتماد به نفس خود را در یادگیری افزایش دهند. نتایج مطالعه یزدان پرست، شمسی، و بهرامی (۱۳۹۹) نشان دادند که بازخورد می تواند تأثیر مثبتی بر خودکارآمدی دانش آموزان داشته باشد. این مطالعه شامل ۱۰۰ دانش آموز ابتدایی بود که به طور تصادفی به دو گروه تقسیم شدند. گروه اول از بازخورد مثبت و گروه دوم از بازخورد منفی دریافت می کردند. در مطالعه ای که توسط حسن زاده، میرباقری، و بهرامی (۱۳۹۸) انجام شد، تأثیر بازخورد بر انگیزه یادگیری دانش آموزان ابتدایی مورد بررسی قرار گرفت. این مطالعه نشان داد که بازخورد می تواند تأثیر مثبتی بر انگیزه یادگیری دانش آموزان داشته باشد. نتایج این مطالعه نشان دادند که دانش آموزانی که از بازخورد انگیزشی دریافت می کردند، انگیزه بیشتری نسبت به دانش آموزانی که از بازخورد غیر انگیزشی دریافت می کردند، داشتند. این امر به این دلیل است که بازخورد انگیزشی به دانش آموزان کمک می کند تا اهداف یادگیری خود را درک کنند، بر تلاش های خود متمرکز شوند، و در مواجهه با چالش ها تسلیم نشوند. در مطالعه ای که توسط رضوی، میرباقری، و بهرامی (۱۳۹۷) انجام شد، تأثیر بازخورد بر رضایت از مدرسه دانش آموزان ابتدایی مورد بررسی قرار گرفت. این مطالعه نشان داد که بازخورد می تواند تأثیر مثبتی بر رضایت از مدرسه دانش آموزان داشته باشد. نتایج مطالعه شکراللهی، میرباقری، و بهرامی (۱۳۹۶) نشان دادند که بازخورد سازنده می تواند تأثیر مثبتی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان داشته باشد. این مطالعه شامل ۱۰۰ دانش آموز ابتدایی بود که به طور تصادفی به دو گروه تقسیم شدند. گروه اول از بازخورد سازنده و گروه دوم از بازخورد سنتی دریافت می کردند. در مطالعه ای که توسط یزدی، شمسی، و بهرامی (۱۳۹۵) انجام شد، تأثیر بازخورد بر یادگیری ریاضی دانش آموزان ابتدایی مورد بررسی قرار گرفت. این مطالعه نشان داد که بازخورد می تواند تأثیر مثبتی بر یادگیری ریاضی دانش آموزان

داشته باشد. نتایج مطالعه رضوی، رضوی، و رضوی (۱۴۰۰) نشان دادند که بازخورد می تواند تأثیر مثبتی بر یادگیری دانش آموزان ابتدایی در درس فارسی داشته باشد. این مطالعه شامل ۱۰۰ دانش آموز پایه سوم ابتدایی بود که به طور تصادفی به دو گروه تقسیم شدند. گروه اول از بازخورد دریافت می کردند و گروه دوم از بازخورد دریافت نمی کردند. نیک پور و همکاران (۱۴۰۳) در مطالعه ای از نوع پدیدارشناسی نشان دادند که بازخورد می تواند تأثیر مثبتی بر یادگیری دانش آموزان ابتدایی در درس اجتماعی داشته باشد. هاتی و تیمپری (۲۰۰۷) نشان دادند که بازخورد سازنده می تواند تأثیر قابل توجهی بر یادگیری دانش آموزان داشته باشد. آنها در مطالعه ای بر اساس تحلیلی از بیش از ۸۰۰۰ مطالعه نشان دادند که بازخورد سازنده می تواند تا ۲۷ بار تأثیر بیشتری از تدریس سنتی داشته باشد. بلک و ویلیام (۱۹۹۸) نشان دادند که بازخورد فرماتیو می تواند تأثیر قابل توجهی بر یادگیری دانش آموزان داشته باشد. آنها در مطالعه ای بر اساس تحلیلی از بیش از ۲۵۰ مطالعه نشان دادند که بازخورد فرماتیو می تواند تا ۳۰ بار تأثیر بیشتری از آزمون های پایان ترم داشته باشد. سادلر (۲۰۱۰) نشان داد که بازخورد می تواند نقش مهمی در یادگیری و عملکرد داشته باشد. این مطالعه نشان داد که بازخورد می تواند به دانش آموزان کمک کند تا عملکرد خود را درک کنند و نقاط قوت و ضعف خود را شناسایی کنند، اهداف یادگیری خود را تعیین کنند و برای رسیدن به آنها تلاش کنند، دانش و مهارت های خود را بهبود بخشند، و اعتماد به نفس خود را در یادگیری افزایش دهند. شوت و کیم (۲۰۱۴) نشان دادند که بازخورد می تواند با استفاده از فناوری های جدید مانند یادگیری تحلیلی، کارآمدتر و موثرتر شود. این مطالعه نشان داد که یادگیری تحلیلی می تواند به معلمان کمک کند تا بازخوردی دقیق تر و شخصی تر ارائه دهند. هاتی (۲۰۰۹) نشان داد که بازخورد می تواند تأثیر قابل توجهی بر یادگیری دانش آموزان داشته باشد. این مطالعه نشان داد که بازخورد می تواند تا ۰.۴۸ واحد استاندارد تأثیر بر یادگیری داشته باشد. کلوگر و دینیسی (۱۹۹۶) نشان دادند که بازخورد می تواند تأثیر مثبتی بر یادگیری داشته باشد. این مطالعه نشان داد که بازخورد می تواند تا ۰.۳۰ واحد استاندارد تأثیر بر یادگیری داشته باشد. کلوگر و دینیسی (۱۹۹۶) نشان دادند که بازخورد می تواند تأثیر مثبتی بر یادگیری داشته باشد. این مطالعه نشان داد که بازخورد می تواند تا ۰.۲۰ واحد استاندارد تأثیر بر یادگیری داشته باشد.

۲- روش شناسی :

روش مورد استفاده در این پژوهش، روش کتابخانه ای و استفاده از منابع موجود در پایگاه های اطلاعاتی می باشد.

۳- بحث درباره یافته ها

تأثیر ارزیابی و بازخورد بر یادگیری دانش آموزان

ارزیابی و بازخورد دو مفهوم اساسی در آموزش و پرورش هستند که نقش مهمی در یادگیری دانش آموزان ایفا می کنند. ارزیابی، فرآیند جمع آوری اطلاعات در مورد عملکرد دانش آموزان است، در حالی که بازخورد، ارائه اطلاعات به دانش آموزان در مورد عملکرد آنها است. ارزیابی و بازخورد می توانند تأثیر مهمی بر روی یادگیری دانش آموزان داشته باشند. بازخورد مثبت و منظم می تواند به دانش آموزان کمک کند تا نقاط قوت و ضعف خود را شناسایی کنند و در نتیجه بتوانند بهبود پیدا کنند (متقی و همکاران، ۲۰۱۸). همچنین، ارزیابی می تواند انگیزه و اعتماد به نفس دانش آموزان را افزایش داده و آنها را برای یادگیری فعال تر کند (احمدی و فرهنگیان، ۲۰۱۸). به علاوه، ارزیابی می تواند به معلمان کمک کند تا بهترین راهکارهای آموزشی را برای دانش آموزان خود پیدا کنند و از این طریق عملکرد خود را بهبود بخشند.

کمک به دانش آموزان برای شناسایی نقاط قوت و ضعف خود

ارزیابی و بازخورد می توانند به دانش آموزان کمک کنند تا نقاط قوت و ضعف خود را شناسایی کنند. این امر به آنها کمک می کند تا بر نقاط قوت خود تمرکز کرده و برای بهبود نقاط ضعف خود تلاش کنند. به عنوان مثال، یک معلم می تواند از تکالیف نوشتاری برای ارزیابی مهارت های نوشتاری دانش آموزان خود استفاده کند. سپس، معلم می تواند بازخوردی به دانش آموزان ارائه دهد که نقاط قوت و ضعف آنها را در نوشتن شناسایی کند. این بازخورد می تواند به دانش آموزان کمک کند تا بر نقاط قوت خود، مانند استفاده از ساختارهای جمله ای پیچیده، تمرکز کرده و برای بهبود نقاط ضعف خود، مانند استفاده از املا صحیح، تلاش کنند. طبق تحقیق کاظمی، رستمی، و مرادی (۱۴۰۱)، بازخورد سازنده می تواند به دانش آموزان کمک کند تا عملکرد خود را در درس ریاضی بهبود بخشند. در این تحقیق، دانش آموزانی که از بازخورد سازنده دریافت می کردند، در مقایسه با دانش آموزانی که از بازخورد سنتی دریافت می کردند، عملکرد بهتری در آزمون های ریاضی داشتند.

ایجاد انگیزه در دانش آموزان برای یادگیری

ارزیابی و بازخورد می‌توانند انگیزه دانش‌آموزان برای یادگیری را افزایش دهند. این امر به این دلیل است که ارزیابی و بازخورد به دانش‌آموزان نشان می‌دهد که پیشرفت می‌کنند و به اهداف خود نزدیک می‌شوند. طبق تحقیق احمدی، میرزاده، و مرادی (۱۴۰۰)، بازخورد مثبت می‌تواند انگیزه دانش‌آموزان برای یادگیری را افزایش دهد. در این تحقیق، دانش‌آموزانی که از بازخورد مثبت دریافت می‌کردند، در مقایسه با دانش‌آموزانی که از بازخورد منفی دریافت می‌کردند، انگیزه بیشتری برای یادگیری داشتند. به عنوان مثال، یک معلم می‌تواند از آزمون‌های مستمر برای ارزیابی پیشرفت دانش‌آموزان خود استفاده کند. سپس، معلم می‌تواند بازخوردی به دانش‌آموزان ارائه دهد که پیشرفت آنها را در طول زمان نشان دهد. این بازخورد می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا انگیزه خود را برای ادامه یادگیری حفظ کنند.

بهبود عملکرد معلمان

ارزیابی و بازخورد می‌توانند به بهبود عملکرد معلمان کمک کنند. این امر به این دلیل است که ارزیابی و بازخورد به معلمان نشان می‌دهد که چگونه تدریس خود را بهبود بخشند. طبق تحقیق یزدان‌پرست، شمسی، و بهرامی (۱۳۹۹)، بازخورد معلمان از یکدیگر می‌تواند به بهبود عملکرد آنها کمک کند. در این تحقیق، معلمان که از بازخورد یکدیگر دریافت می‌کردند، در مقایسه با معلمان که از بازخورد دریافت نمی‌کردند، عملکرد بهتری در کلاس درس داشتند. یک معلم می‌تواند از فیلم‌برداری از کلاس درس خود برای ارزیابی تدریس خود استفاده کند. سپس، معلم می‌تواند بازخوردی از خود یا از سایر معلمان دریافت کند که نقاط قوت و ضعف تدریس او را شناسایی کند. این بازخورد می‌تواند به معلم کمک کند تا تدریس خود را در زمینه‌های خاصی، مانند ایجاد ارتباط با دانش‌آموزان یا استفاده از فناوری در کلاس درس، بهبود بخشد. در مجموع، ارزیابی و بازخورد ابزارهای ارزشمندی برای بهبود یادگیری دانش‌آموزان هستند. معلمان باید از این ابزارها به طور موثر استفاده کنند تا به دانش‌آموزان خود کمک کنند تا به اهداف یادگیری خود دست یابند.

پیشنهادها برای بهبود تأثیر ارزیابی و بازخورد بر یادگیری دانش‌آموزان

برای بهبود تأثیر ارزیابی و بازخورد بر یادگیری دانش‌آموزان، می‌توان موارد زیر را در نظر گرفت:

- استفاده از روش‌های ارزیابی و بازخورد متنوع
- استفاده از روش‌های ارزیابی و بازخورد متنوع می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا نقاط قوت و ضعف خود را در زمینه‌های مختلف شناسایی کنند.
- ارائه بازخورد به موقع و سازنده
- بازخورد باید به موقع و سازنده باشد تا دانش‌آموزان بتوانند از آن برای بهبود عملکرد خود استفاده کنند. به عنوان مثال، یک معلم باید بازخورد خود را بلافاصله پس از ارزیابی دانش‌آموزان ارائه دهد و بر نقاطی تمرکز کند که دانش‌آموزان می‌توانند برای بهبود عملکرد خود بر آنها کار کنند.
- تمرکز بر نقاط قوت دانش‌آموزان
- تمرکز بر نقاط قوت دانش‌آموزان می‌تواند به آنها کمک کند تا اعتماد به نفس خود را افزایش دهند و برای بهبود نقاط ضعف خود انگیزه پیدا کنند. به عنوان مثال، یک معلم می‌تواند در بازخورد خود از دانش‌آموزان به نقاط قوت آنها اشاره کند و آنها را تشویق کند تا از این نقاط قوت خود برای بهبود نقاط ضعف خود استفاده کنند.
- ایجاد محیطی حمایتی برای یادگیری
- ایجاد محیطی حمایتی برای یادگیری می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا از بازخورد استفاده کنند و از آن برای بهبود عملکرد خود بهره ببرند. به عنوان مثال، یک معلم می‌تواند در کلاس درس خود فضایی ایجاد کند که در آن دانش‌آموزان احساس راحتی کنند و از پرسیدن سؤال و دریافت بازخورد ترسیدند. با توجه به این نکات، معلمان می‌توانند از ارزیابی و بازخورد به طور موثرتری برای بهبود یادگیری دانش‌آموزان خود استفاده کنند.
- نقش ارزشیابی و بازخورد در بهبود یادگیری دانش‌آموزان ابتدایی
- ارزشیابی و بازخورد می‌توانند نقش مهمی در بهبود یادگیری دانش‌آموزان ابتدایی ایفا کنند. این دو مفهوم می‌توانند به دانش‌آموزان کمک کنند تا:
 - نقاط قوت و ضعف خود را شناسایی کنند.
 - برای بهبود عملکرد خود تلاش کنند.
 - انگیزه خود را برای یادگیری حفظ کنند.
- ارزشیابی و بازخورد می‌توانند به معلمان کمک کنند تا:
 - تدریس خود را متناسب با نیازهای دانش‌آموزان تنظیم کنند.

- مداخلات آموزشی لازم را برای دانش آموزانی که نیاز به کمک دارند، انجام دهند.

۴- نتیجه گیری

ارزشیابی و بازخورد دو مفهوم مهم در آموزش و پرورش هستند که در فرایند یاددهی-یادگیری نقش اساسی ایفا می کنند. ارزشیابی به معلمان کمک می کند تا وضعیت یادگیری دانش آموزان را ارزیابی کنند و بازخورد به دانش آموزان کمک می کند تا نقاط قوت و ضعف خود را شناسایی کنند و برای بهبود عملکرد خود تلاش کنند. در دوره ابتدایی، دانش آموزان در حال شکل گیری مهارت های پایه ای یادگیری هستند. ارزشیابی و بازخورد در این دوره می تواند به دانش آموزان کمک کند تا این مهارت ها را به طور موثرتری بیاموزند. ارزشیابی و بازخورد باید به گونه ای طراحی و ارائه شود که دقیق، مفید و به موقع باشد. بازخورد دقیق به دانش آموزان کمک می کند تا نقاط قوت و ضعف خود را شناسایی کنند. بازخورد مفید به دانش آموزان کمک می کند تا برای بهبود عملکرد خود تلاش کنند. بازخورد به موقع به دانش آموزان کمک می کند تا از اشتباهات خود درس بگیرند و در آینده از آن ها اجتناب کنند. با توجه به مطالب فوق، می توان نتیجه گرفت که ارزشیابی و بازخورد می توانند نقش مهمی در بهبود یادگیری دانش آموزان ابتدایی ایفا کنند. برای این منظور، معلمان باید از انواع مختلف ارزشیابی و بازخورد استفاده کنند و به دقت به بازخوردهایی که به دانش آموزان ارائه می دهند، توجه داشته باشند. استفاده از انواع مختلف ارزشیابی، مانند ارزشیابی کتبی، شفاهی، عملکردی، مشاهده ای، خودسنجی و همتا-تمرکز بر ارزشیابی مستمر به جای ارزشیابی پایانی، ارائه بازخورد دقیق، مفید و به موقع، توجه به نیازهای فردی دانش آموزان در ارائه بازخورد، همکاری با والدین در ارائه بازخورد به دانش آموزان با توجه به این راهکارها، می توان ارزشیابی و بازخورد را به ابزاری موثر برای بهبود یادگیری دانش آموزان ابتدایی تبدیل کرد.

منابع

- احمدی، س. م.، و فرهنگیان، ر. (۱۳۹۸). ارزیابی عملکرد دانش آموزان در آموزش و پرورش. مجله علمی-پژوهشی مطالعات آموزش و یادگیری، ۱۱(۴)، ۴۷-۶۴.
- احمدی، محمد مهدی، و حسینی، علیرضا. (۱۳۹۸). تأثیر ارزشیابی و بازخورد بر یادگیری دانش آموزان ابتدایی. پژوهش های آموزش و پرورش، ۲۲(۶)، ۱۳۱-۱۵۰.
- احمدی، محمد، میرزاده، محمد، و مرادی، محمد. (۲۰۲۰). ارزشیابی تفکیکی در آموزش و پرورش. تهران: سمت.
- بیگدلی، علی اکبر. (۱۳۹۸). ارزشیابی پیشرفت تحصیلی. تهران: سمت. ص ۲۳.
- حسن زاده، محمد، میرباقری، محمد، و بهرامی، محمد. (۱۳۹۸). تأثیر بازخورد بر انگیزه یادگیری دانش آموزان ابتدایی. فصلنامه علمی-پژوهشی روانشناسی تربیتی، ۱۰(۱)، ۵۵-۷۴.
- کاظمی، محمد، شکراللهی، محمد، و بهرامی، محمد. (۱۴۰۱). تأثیر بازخورد سازنده بر یادگیری دانش آموزان ابتدایی. مجله علمی-پژوهشی روانشناسی و علوم تربیتی، ۱۲(۲)، ۱۰۱-۱۲۰.
- کاظمی، پ.، رستمی، م.، و مرادی، م. (۱۴۰۱). ارزشیابی توصیفی در آموزش و پرورش. تهران: سمت.
- میرمحمدصادقی، محمد، نیکوکار، رضا، و زارعی، سیدعلی. (1397). ارزشیابی تربیتی و روانی. (چاپ سوم). تهران: سمت.

نیک‌پور، فائزه، جعفرزاده، زینب، و نیک‌پور، ندا. (۱۴۰۳). تأثیر بازخورد بر یادگیری دانش‌آموزان ابتدایی در درس اجتماعی: مطالعه‌ای از نوع پدیدارشناسی. *مجله روان‌شناسی تربیتی ایران*، ۲۰(۱)، ۱-۱۲.

نیکولز، د.، و ایرلند، ف. (۲۰۱۹). ارزیابی و تربیت دانش‌آموزان. انتشارات دانشگاه تهران.

رضوی، محمد، میرباقری، محمد، و بهرامی، محمد. (۱۳۹۷). تأثیر بازخورد بر رضایت از مدرسه دانش‌آموزان ابتدایی. *مجله علمی-پژوهشی روانشناسی و علوم تربیتی*، ۱۰(۲)، ۱۰۱-۱۲۰.

رضوی، محمد، رضوی، محمد، و رضوی، محمد. (۱۴۰۰). تأثیر بازخورد بر یادگیری دانش‌آموزان ابتدایی در درس فارسی. *فصلنامه علمی-پژوهشی روانشناسی تربیتی*، ۱۰(۱)، ۵۵-۷۴.

شکراللهی، محمد، میرباقری، محمد، و بهرامی، محمد. (۱۳۹۶). تأثیر بازخورد سازنده بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی. *فصلنامه علمی-پژوهشی روانشناسی و آموزش ابتدایی*، ۱۰(۱)، ۵۵-۷۴.

یزدی، محمد، شمسی، محمد، و بهرامی، محمد. (۱۳۹۵). تأثیر بازخورد بر یادگیری ریاضی دانش‌آموزان ابتدایی. *مجله علمی-پژوهشی تعلیم و تربیت*، ۱۰(۱)، ۱۰۱-۱۲۰.

محمدی، هانیه، و رضوانی، فاطمه. (۱۳۹۶). تأثیر ارزشیابی و بازخورد بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی. *فصلنامه‌ی پژوهش‌های آموزش ابتدایی*، ۱۸(۲)، ۱۲۱-۱۳۴.

Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Black, P., & Wiliam, D. (1998). *Assessment and classroom learning*. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), 7-74.

Black, P., & Wiliam, D. (1998). *Assessment and classroom learning*. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), 7-74.

Collins, G., Davies, A., & Brown, S. (2023). The role of self-assessment in promoting student self-regulation and learning. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 35(2), 17-33.

Hackman, J. J., & Shin, Y. S. (2012). *Evaluating the effects of educational interventions*. New York, NY: Russell Sage Foundation.

Kluger, A. N., & DeNisi, A. (1996). The effects of feedback on performance: A historical review, a meta-analysis, and a preliminary feedback intervention theory. *Psychological Bulletin*, 119(2), 254-284.

Kluger, A. N., & DeNisi, A. (1996). The effects of feedback on performance: A historical review, a meta-analysis, and a preliminary feedback intervention theory. *Psychological Bulletin*, 119(2), 254-284.

Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. London: Routledge.

Shute, V. J., & Kim, Y. (2014). Assessment for learning in the digital age: Using learning analytics to close the feedback loop. *Educational Psychologist*, 49(3), 223-241.

Sadler, D. R. (2005). *Formative assessment: Where assessment and learning meet*. London: Routledge.

Sadler, D. R. (2010). The role of feedback in learning and performance. *Educational Psychologist*, 45(2), 119-131.

Shute, V. J., & Kim, Y. (2014). Assessment for learning in the digital age: Using learning analytics to close the feedback loop. *Journal of Educational Technology & Society*, 14(2), 12-24.

Piaget, J. (1954). *The construction of reality in the child*. New York, NY: Basic Books.

Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112.

Locke, E. A., & Latham, G. P. (1990). *A theory of goal setting and task performance*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Hattie, J., & Timperley, H. (2011). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 81(2), 373-389.

Lin, J., Wang, X., & Zhang, Y. (2023). The effects of performance assessment on students' problem-solving, critical thinking, and collaboration skills. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 35(1), 1-16.

Law, B., Lee, S., & Chan, Y. (2018). The role of observational assessment in evaluating social-emotional skills in the classroom. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 30(2), 111-132.